הלכה · משנה תורה · מפרשים · אבן האזל · ספר קורבנות

# אבן האזל על משנה תורה, הלכות קרבן פסח

הרב איסר זלמן מלצר

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# אבן האזל על משנה תורה, הלכות קרבן פסח

הרב איסר זלמן מלצר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבן-האזל-על-משנה-תורה-הלכות-קרבן-פסח/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**פרק א** ..... 4
הלכה ג ..... 4
**פרק ד** ..... 6
הלכה ג ..... 6
הלכה ח ..... 7
**פרק ה** ..... 12
הלכה ב ..... 12

# פרק א

## הלכה ג

-הערות רבנו בגיליון ספרו-

**בדברי** הרמב"ם פ"א מקרבן פסח הל' ג' אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים, והלח"מ כתב וז"ל קשה דלמה לא פירש רבינו דהיינו דוקא לאחר חצות אבל קודם חצות ליכא איסורא כלל כדאמרו בזבחים דף קי"ד יכול אף בשעת היתר הבמות כן ת"ל באחת שעריך, ויש לומר דסתמו כפירושו דאין נקרא פסח אלא מאחר חצות ואילך אבל קודם לכן הוי שלמים עכ"ל. והנה מה שהביא הלח"מ הגמ' דזבחים דאמר יכול אף בשעת היתר הבמות כונתו לפ"מ דמסיק הגמ' דהוא על אחר חצות וכמו שפרש"י בד"ה היתר במה וז"ל וסיפא ה"ק יכול אף בשעה שהוא מותר בבמה כגון קודם חצות שהוא לשלמים, וכן כתבו שם התוס' בד"ה היתר במה לחבירו וז"ל ושעת היתר הבמות דקתני היינו קודם חצות דכשר בבמה שלא לשמו, אכן מש"כ הלח"מ לתרץ דסתמו כפירושו דאין נקרא פסח אלא מאחר חצות ואילך אבל קודם לכן הוי שלמים, אינו מבואר תירוצו דהא קיי"ל דגם קודם חצות אם שחטו שלא לשמו פסול וכבן בתירא במשנה בזבחים דף י"א ע"ב וכמו דמפרש בדף י"ב משום דמקצתו ראוי א"כ עכ"פ אינו לגמרי שלמים אלא אם שחטו בסתם כשר דהוי שלמים, א"כ כשכתב הרמב"ם אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה הא משמע אפילו שחטו לשם פסח ובזה אין הוכחה דאינו עובר קודם חצות, אלא דבאמת מדברי רש"י ותוס' שהבאתי אין הכרח דקודם חצות ליכא איסורא דיש לומר במה שכתבו כגון קודם חצות שהוא לשלמים היינו בסתם שהוא שלמים אבל בשחטו בפי' לשם פסח אפשר דעובר על לא תזבח אלא דיש לומר דכיון דקיי"ל כבן בתירא דפסול גם אם שחטו לשם פסח כדאמר הגמ' פוסל הי' בן בתירה בין לשמו בין שלא לשמו אפשר דבאמת מטעם זה אינו עובר על לא תזבח. אכן עיקר דינו של הרמב"ם מה שהביא זה להלכה צריך ביאור דלמה הביא זה כיון דעכשיו כבר איסור הבמות בין במות יחיד בין במות צבור וממילא מי שמקריב קרבן חוץ לעזרה עובר על שחוטי חוץ וכמו שכתב כאן הרמב"ם בתחילת דבריו אין שוחטין את הפסח בעזרה כשאר הקדשים, וא"כ כל חדוש הדין בזה הוא רק בשעת היתר הבמות וכמו שכתב אף בשעת היתר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בבמת יחיד, וא"כ מה שכתב אח"כ וכל המקריב את הפסח בבמת יחיד לוקה שנאמר וכו' וסיים אפילו בשעת היתר הבמות, צריך לבאר דמה שכתב אפילו היינו דבשעת איסור הבמות פשיטא דהוי שחוטי חוץ, אמנם המנ"ח במצוה תפ"ז כתב בדעת הרמב"ם דלבד מה שעובר כשמקריב פסח בבמת יחיד משום שחוטי חוץ

עובר ג"כ משום לאו דלא תוכל לזבוח את הפסח, ולוקה גם בשביל לאו זה, אבל ממה ששנה הרמב"ם בפי"ט מהל' סנהדרין כל הלאוין ולא מנה לאו זה מוכח דאינו סובר דחייב גם משום לאו זה עכשיו אחר איסור הבמות דהוי שחוטי חוץ ואף שמנה שם הלאוין שאין בהם כרת אבל אח"כ כתב נמצא כל הלוקים כ"ז שנכנס בחשבון זה כל הלוקים גם הלוקים שיש בהם כרת וכיון שלא מנה לאו זה מוכח דלאחר איסור הבמות ליכא לאו דלא תוכל לזבוח את הפסח, ומה שכתב הרמב"ם הלכה זו כאן אף שכבר אינה להלכה צריך לומר דבא לפרש דכל הלאו הוא דוקא בשעת היתר הבמות וממילא לאחר איסור הבמות ליכא ומיושב מה שלא כתב כאן החילוק בין קודם לאחר חצות כיון דאין זה עתה להלכה.

**בתשו'** הגרעק"א סי' ח' כתב מדברי התוס' שבת דאם שחט בחוץ בהמת קדשים וכסבור שהוא חולין פטור משום בה פרט למתעסק ומטעם זה הקשה דאמאי חייב לר' ישמעאל על העלם מקדש הא הוי מתעסק, והנה במקום שציין הגרעק"א מד' התוס' דף ע"ב ד"ה נתכוין שם לא נמצא דבר זה, אך בדף ע"ג ע"א בד"ה אלא כתבו וז"ל וליכא לאוקמי כו' כגון שהיה לחתוך מה שחתך אלא שהי' סבור שהי' תלוש ונמצא שהוא מחובר דבכה"ג אם פטור לענין שבת מאשר חטא בה פטור נמי לענין חוץ עכ"ל ולכאורה מפורש כדברי הגרע"ק.

**אכן** דבריו צריכים עיון מגמ' וסברא, דאין מקום בסברא לומר דיהי' מתעסק דמתעסק אינו אלא שלא נתכוין לעשות מלאכה זו, וה"נ תלוש לגבי מחובר לא הוי מלאכה וא"כ לא נתכוין כלל שתעשה מלאכת קצירה ממחובר, אבל שחט חולין ונמצא קדשים הא אין כאן במעשיו שום טעות והתעסקות אלא טעות בדין שחשב שהוא דבר מותר ונמצא שהוא דבר אסור ואין זה מתעסק אלא כשאר שוגג.

**ועוד** ראי' ברורה ממשנה מפורשת בפסחים דף ע"א ע"ב ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינם ראויים חייב ואם ראויים הם ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר וטעמא דר' יהושע משום דהוי טועה בדבר מצוה הא לאו הכי חייב ואוקימנא בגמ' בטועה, וא"כ הא הוי מתעסק שטעה וסבר שהוא פסח, ואין מקום בסברא לומר דחולין לגבי קדשים הוא כמו גוף אחר משא"כ קדשים לגבי קדשים דלא מצינו בגמ' סברא זו.

**ולכן** נראה דעלינו לומר דגם התוס' לא כיוונו לזה וכונתם באופן אחר אלא שקצרו בדבריהם דבעיקר רצו לומר דלא נוכל לחלק משבת לענין שאר מצוות ולכן כתבו דמשום סברא זו דאשר חטא בה בשחוטי חוץ נמי מיפטר דפטורא דאשר חטא בה לא בשבת לחוד, ומשכחת לה בשחוטי חוץ בכה"ג דסבור שהוא תלוש ונמצא מחובר כגון שסבור

שהיתה שחוטה שלא ראה כגון בלילה ושחט בצואר פעם שנית, ואף דבשחיטת קדשים כה"ג הוי מפסל משום מתעסק אבל מכיון דבשחיטת חולין כה"ג הוי שחיטה כשרה הוי חייב לענין שחוטי חוץ אילולא פטורא דאשר חטא בה פרט למתעסק.

## פרק ד

### הלכה ג

**הפסח שיצא מירושלים או שנטמא בארבעה עשר ישרף מיד. נטמאו הבעלים או מתו או משכו את ידיהם אפילו נטמאו או מתו קודם זריקת הדם מניחין אותו עד שתעובר צורתו ואחר כך ישרף. לפיכך אם שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח שני הרי זה ישרף מיד.**

**אם** שחטו אחר שנודע, הנה מדכתב הרמב"ם אם שחטו אחר שנודע משמע דאם שחטו קודם שנודע שמשכו הבעלים את ידם דאז אינו פסולו בגופו ולא ישרף מיד, וזה תימא גדולה דהא תנן במתניתין בפסחים דף ע"א שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם וכו' פטור מפני ששחט ברשות, וא"כ ע"כ מתני' מיירי דנודע אחר השחיטה דהא קתני ששחט ברשות ואם נודע לו אין זה ברשות, והברייתא קאי על המשנה דקתני ותני עלה בחול כה"ג ישרף מיד וא"כ ע"כ בלא נודע נמי ישרף מיד וז"א כד' הרמב"ם.

**והנה** בשיטת הרמב"ם מבואר להדיא בפי' הר"ח בסוגיין שפי' אא"א לא בעי עקירה כיון דנודע בשעת שחיטה שכבר משכו הבעלים את ידם נמצא דשחיטתו ששחט סתם לשם שלמים הוא, והוא מפורש כדברי הרמב"ם, ודברי הר"ח הם עפ"י דברי התוספתא דקתני להדיא שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידם ישרף מיד, א"כ מפורש הוא דדוקא אם אחר שנודע שחטו הוא דישרף מיד, ובתוספתא דפוס וילנא החדש נדפס שחטו ונודע אחר שמשכו הבעלים את ידם, והוא טעות דמוכח שאין לו שום פירוש, וצ"ל שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידם כמו בדפוסים הישנים, ועי' מש"כ בחסדי דוד.

**וביאור** הדברים הוא עפ"מ דאיתא בירושלמי פרק אלו דברים דאיתא שם ועל כולם הי' ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר תעובר צורתו ויוצא לבית השריפה, ר' אליעזר בר' יוסי בעא קומי ר' יוסי ניחא שמתו ושנטמאו שמשכו בעלים את ידם מה אנן קיימים אם בחיים פסול מכשיר הוא [פי' בתמי'] פסול הוא אם לאחר שחיטה ויש משיכה לאחר שחיטה, מכיון שיש לו רשות למשוך פסול מכשיר הוא וטעון עבור צורה, וביאור דברי הירושלמי דכיון שהתורה נתנה רשות לבעלים למשוך ידם בהפסח

עד שישחט, והיינו עד גמר שחיטה דכיון שלא נגמר השחיטה עדיין לא נשחט הפסח ומסתבר שיכול עדין למשוך ידיו, ורק אחר שנשחט הפסח אינו יכול למשוך את ידיו שכבר נגמר חיובו בענין שחיטת הפסח וכבר נשחט עליו, וכיון שיכול למשוך את ידיו ומ"מ אמרה תורה שיכול השוחט לשחטו לשם פסח, אלמא שם פסח עלה אע"פ שימשכו הבעלים את ידם, אלא דבודאי אם ימשכו הבעלים את ידם יופסל הפסח, וכיון ששם פסח עליו רק שאין לו בעלים טעון עיבור צורה, וכל זה אם יש לו רשות לשחוט אבל אם קודם השחיטה כבר אין להשוחט רשות לשחוט אמרינן דבכה"ג כבר נפקע שם פסח ממנו ונעשה כקדשים פסולים קודם שחיטה, ולכן אנו למדין מסברא זו לחלק בין נודע קודם שחיטה ללא נודע קודם שחיטה דאף דבירושלמי אינו מפורש הנ"מ אבל בזה אנו סומכין על התוספתא דמחלק להדיא וכן הם דברי הר"ח ועפ"ז הם דברי הרמב"ם. אח"כ מצאתי באור שמח שהביא דברי הירושלמי לבאר שיטת הרמב"ם אך לא ראה דברי הר"ח המפורשים כדעת הרמב"ם.

## הלכה ח

**פסח שנתערב בשלמים יקרבו כולן שלמים, נתערב בזבחים אחרים ירעו עד שיפול בהן מום ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן שלמים ויפסיד המותר מביתו כמו שבארנו בפסולי המוקדשין, נתערב בבכורות ירעו הכל עד שיפול בהן מום ויאכלו כבכור בעל מום ויביא בהמה שהיא יפה כיפה שבתערובת ויאמר כל מקום שהוא הפסח קדושתו תחול על זו ויקריבנה שלמים אם קרב פסחו.**

**יקרבו** כולן שלמים, כתב הכ"מ זה פשוט עפ"מ שנתבאר דמותר הפסח קרב שלמים, ומבואר מדברי הרמב"ם דמותר הפסח נאכל לשני ימים ולילה אחד כשלמים דאל"כ איך יקרבו כולן שלמים הא ממעט באכילתן, ופסק הרמב"ם דאין מביאין קדשים לבית הפסול בהלכה זו לענין אם נתערב בבכורות וכן פסק בפ"ו מהלכות פסוהמ"ק הלכה ה. וא"כ איך פסק דיקרבו כולן שלמים.

**וקשה** לי דהא איתא בזבחים דף ל"ו דשלמי פסחים נאכלים ליום ולילה ואף לרש"י שם דכתב דקאי על חגיגת י"ד מ"מ הא להדיא כתב רש"י בפסחים דף פ"ט דמותר הפסח נמי אינו נאכל אלא ליום ולילה ומביא תוספתא ראי' לדין זה והוכרח רש"י לפרש כן מדמקשינן וניתי במותר פסח וש"מ דמותר פסח דינו כפסח לזמן אכילתו דהיינו ליום ולילה, והתוס' בזבחים דף ט' הביאו מהתו"כ דחגיגת י"ד נאכלת לב' ימים ולילה אחד שלמים הבאים מחמת פסח נאכל ליום ולילה, וכן מוכח בספרא סו"פ י"ח דמותר הפסח נאכל ליום ולילה וקשה איך פסק הרמב"ם דפסח שנתערב בשלמים יקרב שלמים והא

ממעט בזמן אכילת שלמים.

**עוד** קשה על הרמב"ם דכיון דפסק דמותר הפסח קרב שלמים וכדרב נחמן דילפינן מקרא דוזבחת פסח וא"כ איך כתב בפרק י' הלכה י"ב דהך קרא נאמר על חגיגת י"ד, וביותר יקשה שכתב שם ובהל' י"ג דחגיגת י"ד רשות ואינו דוחה שבת וקשה דלפי זה דיליף מקרא דוזבחת פסח א"כ תדחי שבת וכדדריש בגמ' אליבא דבן דרותאי דכתי' וזבחת פסח בקר וצאן ובקר היינו חגיגה.

**והנה** הצל"ח כתב בזה עפ"מ דאמרי' בזבחים דף ט' דתלתא קראי כתיבי חד לעברה זמנה ושנתה וחד לעברה זמנה ולא שנתה וחד ללא עברה זמנה ולא שנתה ופרש"י לא עברה זמנה ולא שנתה היינו ששחטו קודם הפסח לשם שלמים, אכן במנחות דף פ"ג פרש"י ששחטו קודם חצות ובטעמא כתב הצל"ח דלשחטו קודם הפסח ל"צ קרא דמה לי אי חזי לפסח ראשון אי חזי לפסח שני עכ"פ קודם י"ד הוי מחוסר זמן וא"כ אמאי אמרינן דצריך קרא מיוחד לעברה זמנו לכן מפרש דשחטו בי"ד קודם חצות דאז חזי למילתי' דאין מחו"ז לבו ביום ואפ"ה כשר, ונמצא לפ"ז דזה אינו אלא לר' יהושע דמכשיר קודם חצות, אבל הרמב"ם לשיטתו דפסק כבן בתירא דפסח ששחטו בי"ד אפילו בשחרית שלא לשמו פסול א"כ אייתר לן קרא דוזבחת פסח לחגיגת י"ד ומ"מ ילפינן מוחגותם דלא דחי שבת ע"ש בגמ' פסחים דף ע'.

**ועפ"ז** יישב מה דפסק הרמב"ם דנאכל לב' ימים דלא כהגמ' והספרא ומשום דתליא בזה דאם נלמוד מותר הפסח מוזבחת אז הוי כפסח ונאכל ליום ולילה אבל אם נלמוד מקרא דואם מן הצאן או מקרא דאם כשב ושניהם בשלמים איירי ולא כתיב פסח בהאי קרא להדיא וליכא ילפותא דדינו כפסח.

**אכן** באמת תירוץ הצל"ח אינו נכון חדא דהא פסק הרמב"ם בפרק זה בהלכה ו' דאפילו נמצא קודם חצות אפשר להקריבו שלמים משום דסובר דבע"ח אינם נדחים וכמו שביאר הכ"מ שם ואף דפוסק כבן בתירא היינו בשלא הפריש קרבן אחר אלא את הפסח הקריב קודם חצות בזה פסול אבל כשמפריש פסח אחר נעשה אחד מהם מותר והוי שלמים אפילו קודם חצות, ועוד דאפילו לפי משנה דפסחים דף צ"ו דאינו קרב היינו דוקא אחר חצות אינו נקרב אבל קודם חצות מקריבין אותו לשלמים דכן פרש"י במנחות דף פ"ג ד"ה לא עברה זמנו ולא שנתו והטעם כמו שכתבנו דכיון שהפריש אחר הוי אחד מהם מותר וקרב שלמים ולא נחלק בן בתירא בזה כלל וא"כ אכתי צריכים תלתא קראי חד לערב פסח היכי דהפריש פסח אחר.

**לכן** נראה בביאור דעת הרמב"ם באופן אחר ומקודם נבאר דטעמא דרש"י במנחות שפי'

בערב פסח קודם חצות אינו כמש"כ הצל"ח משום דאין חילוק בין ראוי לפסח שני או ראוי לפסח ראשון דבאמת חילוק גדול יש דהא דאמר בגמרא דחזי לפסח שני אין הכונה דוקא באופן שנטמאו הבעלים אלא אפילו נאבד והפריש אחר ונמצא והא דאמרינן דחזי לפסח שני הכונה משום דיכול למכור למי שצריך פסח שני כדאיתא ביומא דף ס"ו ברש"י בד"ה יקרב בשני, דאם נימא דבאופן שהוא אינו צריך לפסח שני בזה לא היינו אומרים דחזי לפסח שני דא"כ לא הוי לגמרא למימר מעיקרא עברה שנתה דהא אפי' לא עברה שנתה יש נ"מ בין נטמאו הבעלים או לא, ולפי דברינו לא דמי כלל קודם הפסח דחזי לפסח ראשון או אחר הפסח דחזי לפסח שני דאחר הפסח אינו ברור דעומד לפסח שני דאפשר שלא ימצא לוקחים דיכול להיות דעד שימצא לוקחים יקדישו פסח משל עצמם, א"כ אינו ברור שיהי' לפסח כמו קודם הפסח, ושפיר אפשר דהוצרך לרבות גם אם חזי לפסח שני.

**אמנם** הרמב"ם השמיע דין זה שיכול למכור פסח לאחר לצאת חובתו לפסח שני, ומוכח מזה דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י ביומא דף ס"ו פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני למכור לטמא דא"כ הי' מביא הברייתא להלכה ובודאי נראה בדעתו דאינו ראוי למוכרו, וראי' לדבריו מהא דתניא בפסחים דף צ"ח ופסק כן הרמב"ם דאם הפריש פסחו ומת אם היה בנו ממונה עליו יביאנו לשם פסח ומפרש רבה דהיינו לפסח שני ומוכח דאם לא היה בנו ממונה עליו אינו ראוי בעדו לפסח שני וא"כ כ"ש דלאחרים אינו ראוי, [ואיברא דהי' אפשר לומר משום דאם לא היה בנו ממונה עליו א"כ הא הוי פסח בלא בעלים וכמש"כ התוס' בפסחים דף ע"ג דמה דנמנין ומושכין את ידיהן עד שישחט הוא דוקא כשנשאר אחד מבני החבורה מנוי עליו שאם נשאר לגמרי בלא בעלים תו לא חזי לפסח, ונימא דאם מכר לאחר לא הי' רגע בלא בעלים, אבל זה שירש מאביו עדין אינו נמנה בזה עליו ולכן אינו ראוי תו לפסח שני עבורו ויל"ע בזה].

**ופירוש** הברייתא הוא פשוט דהכונה דיקרב בשני היינו עבור עצמו ואשמעינן דלא נימא דאף שנטמא ואינו יכול להקריבו לפסח ראשון מ"מ הפסח שהופרש לפסח ראשון אינו ראוי לפסח שני וירעה ויקדיש קרבן אחר לפסח שני, ובזה אשמעינן דיכול להקריבו לפסח שני או לשנה הבאה אך זה כשמקריבו לחובתו, אבל לא עבור אחרים, וקצת סמך לדברינו דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום [עי' תוס' ב"ק דף ס"ו ד"ה דגזל קרבן דחברי'].

**א"כ** לפי דעת הרמב"ם א"א לפרש דחזי לפסח שני בלא נטמאו הבעלים דא"כ הא לא חזי לפסח שני כלל דהא אינו יכול למכור לאחר שלא קרב עדיין וע"כ מוכרח לפרש הא

דאמרינן דחזי לפסח שני היינו כשנטמאו הבעלים וא"כ קשה הא אין חילוק בין ראשון לשני וכמש"כ הצל"ח, אמנם נראה דע"כ מוכרח לפרש דבלא נטמאו הבעלים נמי איירי הגמ' דאי יש חילוק א"כ אמאי קאמר חד קרא לעברה שנתו בלא עברה שנתו נמי צריכים שני פסוקים אם לא נטמאו הבעלים או אם נטמאו אלא צריכים לומר היינו משום דאילו נטמאו הבעלים חזי לפסח שני לכן אף שלא נטמאו הבעלים מ"מ מצד עצמו ראוי לפסח שני ורק שנתכפרו בעליו והו"א דלא נעקר מפסח או לכל הפחות הו"א דבעי עקירה לכך כתב קרא שני לאשמועינן דנעשה שלמים וגם דלא צריך עקירה.

**ועכשיו** מבואר שפיר דאין דמיון כלל בין קודם הפסח דראוי ממש להקרבה ובין אחר הפסח דחזי לפסח שני רק מצד עצמו של קרבן אבל מצד הבעלים א"א להקריבו, אמנם עדין יש להקשות דהדרא קושיא לדוכתי' דא"כ צריכים שני פסוקים חד לנטמאו הבעלים דחזי ממש לפסח שני להקריבו וקרא שני היכי דלא נטמאו דרק חזי מצד עצמו אבל לא להקריבו, אבל אין זה קושיא כלל דנטמאו בעלים הוי באמת כמו קודם הפסח וכמו שכתבו התוס' בזבחים דף ח' ע"ב ד"ה בהג"ה דקודם הפסח או נדחו הבעלים לפסח שני שוה דבתרווייהו בעי עקירה, וא"ש דבעינן תלתא קראי חד לעברה שנתו וחד לעברה זמנו וחזי לפסח שני רק מצד עצמו אבל לא להקרבה דהיינו לא נטמאו הבעלים וחד לקודם הפסח וה"ה אחר הפסח ונטמאו הבעלים דשניהם שוין.

**ומה** דלא ניחא לרש"י במנחות לפרש על קודם הפסח נראה משום דדחיק טובא לאוקמא קרא דוזבחת פסח על קודם הפסח או על אחר הפסח דהא בקרא מיירי בערב פסח דכתיב שמור את חדש האביב ועשית פסח וגו' וזבחת פסח וגו' לא תאכלו עליו חמץ וגו' וא"כ מוכח פשטי' דקרא דקאי על ערב פסח כמו קרא שלפניו ושלאחריו לכן רצה רש"י להעמיד על ערב פסח, אכן באמת אינו מיושב לגמרי דאם נימא דוזבחת פסח קאי דוקא על ערב פסח א"כ לא צריך להני תרי קראי דכיון דבגמרא מוכח דהך דינא דפסח שאבד והפרישו בעלים פסח אחר ונמצא דיכולים להקריבו בערב פסח לשלמים הוא יותר חידוש מהני תרי גוונא וכיון דנאמר דקרא דוזבחת פסח מיירי דוקא בערב פסח א"כ לא צריך להני תרי קראי, ויש לומר דאי לא הוי כתיב הני תרי קראי הוי מוקמינן קרא דוזבחת בעברה שנתו ולא זמנו וכש"כ התוס' ד"ה חד והיינו שהקדיש לכתחילה בן שתי שנים ויהי' שפיר בערב פסח ומה דאוקים בגמ' בעברה שנתו וזמנו היינו עכשיו דאיכא תלתא קראי ומוקמינן קרא דוזבחת בערב פסח דהפריש ואבד כדפרש"י במנחות.

**אכן** דעת הרמב"ם אינו כן אלא דפשטי' דקרא דוזבחת הוא בחגיגת י"ד וכן פרש"י בחומש דמה שכתבנו דאי לא הוי הני תרי קראי הוי מוקמינן קרא דוזבחת בעברה שנתו

ולא זמנו דהיינו שהקדישו בן שתי שנים אינו כ"כ מרווח דפשטי' דקרא הוא שיקרב הוא עצמו שלמים ובהקדיש בן שתי שנים לפסח קתני במתני' פסחים דף צ"ח דירעה עד שיסתאב ויקריב בדמיו שלמים וכן פסק הרמב"ם ואף דיש לעיין בטעמא דמילתא ועי' במה שהאריכו בזה הכ"מ והלח"מ אבל עכ"פ להלכה פסק כן הרמב"ם וא"כ א"א לומר כדברי רש"י במנחות דא"כ למה לי תלתא קראי, ולכן סובר הרמב"ם דודאי פשטות הכתוב הוא בחגיגת י"ד אלא דמה דאמר קרא וזבחת פסח וגו' צאן ובקר דאמרינן צאן זה פסח ובקר זה חגיגה ואמאי אמר רחמנא ע"ז וזבחת פסח ולזה דריש רב דמזה למד בן דרותאי דחגיגת י"ד דוחה שבת כיון דאמר רחמנא וזבחת פסח על חגיגת י"ד, וע"ז אמר רב אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרש היינו מה דדריש רב מדכתי' וזבחת פסח על חגיגה וע"כ אמר קרא לכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דמכאן נלמוד דמותר הפסח קרב שלמים והיינו דהוי רק דרשא לכדרב נחמן דאף דפשטא דקרא הוא על חגיגה מ"מ הא דכתיב בהך קרא וזבחת פסח ללמד דאפשר דפסח יקרב שלמים, ולכן שפיר כתב הרמב"ם דחגיגת י"ד נלמד מקרא דוזבחת פסח דזהו בודאי פשטי' דקרא וכן הוא בפרש"י בחומש וכמש"כ.

**ועכשיו** עלינו לבאר מה שפסק הרמב"ם דמותר הפסח נאכל לשני ימים ולילה אחד והוא דלא כגמ' דידן וספרא ותוספתא כמו שהבאנו לעיל, והנה הצל"ח בדף פ"ט הוכיח שפיר דמתניתין דף צ"ח ששנינו הפסח שנתערב בזבחים כולן ירעו וכו' נתערב בבכורות ר"ש אומר אם חבורות כהנים יאכלו, ואם נימא כדעת התוספתא א"כ גם שלמים הם בכלל הזבחים שברישא שנתערב בהם הפסח שגם בזה הדין לת"ק ירעו עד שיסתאבו שהרי אין להם תקנה אחרת שאפילו ישהה אותם עד אחר הפסח אכתי מותר הפסח נאכל ליום ולילה ושלמים נאכלין לשני ימים ולפי זה למה פליג ר"ש דוקא בנתערב בבכורות הו"ל למפלג גם בשלמים שישהה אותם עד חוה"מ אלא ודאי דגם ת"ק מודה בשלמים דישהם עד חוה"מ ויקרבו שלמים משום דזמן אכילתן שני ימים ולילה אחד עכ"ל.

**אך** לבאר במאי פליגי נראה דתליא זה אי פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה או לא, דבגמרא בדף פ"ט דמוכח דמותר הפסח נאכל ליום ולילה אזלא כמ"ד דבעי עקירה דכיון דבעי עקירה ומותר הפסח אע"ג דהוי שלמים אבל עכ"פ לא נעקר מתחילתו ונשאר דינו כפסח דהוי ליום ולילה אבל הרמב"ם פסק כמ"ד דלא בעי עקירה ומתחילתו נמי הוי שלמים ומש"ה נאכל לשני ימים ולילה אחד כשלמים.

# פרק ה

## הלכה ב

**כיצד מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת, ואם שגג או נאנס אף בשני פטור, הזיד ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני ואם לא הקריב בשני אף על פי ששגג הרי זה חייב כרת שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד, אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון אע"פ שהזיד בשני אינו חייב כרת שכבר נפטר בפסח ראשון מן הכרת.**

**השגת** הראב"ד אע"פ שהזיד בשני א"א עכשיו סותר את דבריו ומאי שנא טמא ודרך רחוקה והזיד בשני משוגג או נאנס בראשון והזיד בשני.

**בריש** מי שהי' טמא איתמר היה בדרך וזרקו עליו ר"נ אומר הורצה וכו' ר"ש אמר לא הורצה וכו' אר"נ מנא אמינא לה וכו' ור"ש וכו' אלא מזיד קתני בהדייהו ה"נ אונן קתני בהדייהו, אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני אלו פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת, אהייא אילימא אשוגג ונאנס שוגג ונאנס בני חיובא נינהו, אלא לאו אמזיד ואונן, ור"נ אמר לך לעולם אמזיד לחודי' ובדין הוא דאיבעי לי' למיתני חייב וכו', והנה הרמב"ם פוסק דשוגג ואונס בראשון ולא עשה את השני חייב כרת וטמא ודרך רחוקה פטורין, וכתב הרמב"ם בפהמ"ש משום דדין כרת כתיב על מי שהיה טמא או בדרך רחוקה וקשה עליו מסוגיית הגמ', והלח"מ כתב משום דבעי הגמ' לאוקמי מתני' כר' נתן ורחב"ע, אבל תירוצו אינו מבורר דכיון דהלכה כרבי מה פריך בפשיטות שגג ונאנס בני חיובא נינהו, ועוד דאמר ר"נ בדין הוא דאיבעי לי' למיתני חייב, ולרבי כולם חייבין וא"כ מוקים מתני' דוקא שלא כהלכה וזה אינו מרווח כלל.

**ונראה** דהנה בגמ' בדף צ"ג איתא דלר' נתן הוי שני תשלומין לראשון ולרחב"ע הוי תקנתא דראשון, אבל רבי סבר דשני רגל בפ"ע ופרש"י דלרבי לא הוי תקנתא דראשון כלל, ואפי' אם עשה בשני מ"מ חייב כרת על הראשון והקשה הצל"ח דהא במסקנא אמר בגמ' דדוקא שגג בראשון והזיד בשני חייב לרבי ומוכח דעשה בשני פטור, ונראה דטעם רש"י הוא מסוגיא זו דלא רצה לפרש דהגמ' קאי דלא כרבי, ולכן פי' דגמ' מפרש מתני' על כרת דפסח ראשון משום דכרת דפסח שני אפי' בטמא ודרך רחוקה חייב וזהו כדעת הראב"ד החולק על הרמב"ם דכיון דשני רגל בפ"ע הוא וכתיב בי' כרת כמו דמפרש רבי דקרבן ד' לא הקריב במועדו קאי על שני וע"כ דזהו אפי' על טמא ודרך רחוקה בראשון דמה בכך כיון דשני רגל בפ"ע הוא, ולכן ע"כ קאי על כרת דראשון ולכן מפרש דקאי אמזיד והיינו אפי' עשה את השני דבלא עשה את השני גם שוגג ואנוס חייבין, ונראה

דהרמב"ם ג"כ מפרש כן דתחלת הסוגיא ע"כ הוי סבר הכי אבל מסוף הסוגיא דאמר דלרבי במזיד בראשון ושגג בשני חייב מוכח דבעשה בשני פטור, וזה תלוי איך מפרשינן קרא דבקרא כתיב והאיש אשר הוא טהור וגו' קרבן ד' וגו' ומפרש רבי אי נמי קרבן ד' לא הקריב במועדו, דאי מפרשינן דהך אי נמי קרבן ד' קאי נמי על והאיש אשר הוא טהור א"כ הא מפורש כהרמב"ם, אבל אי מפרש דהך אי נמי קרבן ד' הוא מילתא אחריתא נוכל שפיר לומר דבזה אפי' טמא ודרך רחוקה חייבין וזהו דעת הראב"ד, וסובר הרמב"ם דכיון דסוף הסוגיא מוכח דעשה בשני ודאי פטור מכרת דראשון א"כ מתני' מיירי בחד כרת בין בראשון בין בשני וע"כ דטמא ודרך רחוקה אפי' לא עשה בשני פטורין, ואין לפרש דאיירי אם לא עשה בשני באונס ושוגג וזהו החילוק דטמא ודרך רחוקה פטורין ומזיד חייב אבל זה א"א לפרש דהא לא הוזכר במתני' שוגג ונאנס בשני.

**ובדעת** הראב"ד דלא השיג על הרמב"ם בזה דאינו מחויב כרת אפי' עשה את השני ומשמע דסובר כותי' בזה, אפשר דבאמת מפרש מתני' בשוגג ונאנס בשני אבל זהו דוחק.

**והנה** בעיקר שיטת הרמב"ם דלא כרש"י דאם עשה בשני פטור מכרת אפי' לרבי קשה טובא דא"כ הוי שני תקנתא דראשון ובגמ' אמרינן דלרבי לא הוי שני לא תשלומין ולא תקנתא וכן כתב הרב ר' אברהם בנו של הרמב"ם הובא בכ"מ ואי אפשר לומר דלרבי נמי הוי תקנתא דהא מפורש בגמ' דלרחב"ע דהוי תקנתא אם הזיד בראשון ושגג בשני פטור.

**ונראה** דיש לומר דבאמת לרבי נמי הוי תקנתא אלא דיש חילוק דלרבי דשני רגל בפ"ע הוא מה דהוי תקנתא הוא בגדר לאו הניתק לעשה דדיינינן בי' קיימו ולא קיימו לשיטת הרמב"ם והיינו דיכול לתקן עבירת כרת הראשון במה שיקריב את השני, אבל אי לא ס"ל דשני רגל בפ"ע הוא הוי תקנתא דראשון בגדר הרחבת הזמן וכיון דהוי הרחבת הזמן אינו חייב כרת אלא אם לא הקריב בזדון כל הזמן כמו גבי לאו דלא תותירו דודאי אם בסוף הזמן שגג ולא אכל דאינו עובר על לאו דלא תותירו, ולפ"ז מה דאמר בגמ' ואליבא דר' נתן קסבר שני תשלומין דראשון תקוני לא מתקן אינו רק לאפוקיי ממה דסבר רחב"ע דהוא תקנתא דראשון אלא דהוא נמי לאפוקי מת"ק דהא רבי דסבר רגל בפ"ע. (חסר).